

УДК 346.5

Orcid 0000-0002-1511-3847

Лисяк Олександр Іванович,
доцент кафедри правового регулювання економіки
Харківського національного економічного університету
імені Семена Кузнеця
кандидат юридичних наук, доцент
e-mail: alexiv1923@gmail.com

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ РОЗМЕЖУВАННЯ АНТИКОНКУРЕНТНИХ УЗГОДЖЕНИХ ДІЙ

Визначення проблем недосконалості деяких правових норм антимонопольного законодавства та розробка шляхів удосконалення правового регулювання недопущення вчинення антиконкурентних узгоджених дій на ринку є наразі актуальним в рамках здійснення докорінних політичних, соціально-економічних, правових та інституційних реформ, спрямованих на розбудову розвинутої і сталої демократії та ринкової економіки.

У ст. 6 ЗУ «Про захист економічної конкуренції» (надалі – Закон) надано визначення поняття та перелік «антиконкурентних узгоджених дій» [1]. Господарський кодекс України (далі – ГК України) не містить вказаного поняття, натомість у ст. 30 містить споріднені дії, визначені як «неправомірні угоди між суб'єктами господарювання» [2]. Таким чином, ст. 30 ГК України регулює більш вузьке коло антиконкурентних узгоджених дій – поняття «неправомірних угод між суб'єктами господарювання», яке спрямоване виключно на «встановлення (підтримання) монопольних цін (тарифів), знижок, надбавок (доплат), націнок; розподіл ринків за територіальним принципом, обсягом реалізації чи закупівлі товарів, їх асортиментом або за колом споживачів чи за іншими ознаками - з метою їх

монополізації; усунення з ринку або обмеження доступу до нього продавців, покупців, інших суб'єктів господарювання». Вказані поняття в обох законодавчих актах є спорідненими, взаємопов'язаними, так як поняття «неправомірні угоди суб'єктів господарювання» входить до складу поняття «антиконкурентних узгоджених дій». Тому є незрозумілим є, чому ст. 30 ГК України, який має вищу юридичну силу, містить не повне визначення всього переліку антиконкурентних узгоджених дій, як це міститься у ст. 6 Закону, а лише їх складову у вигляді неправомірних угод між суб'єктами господарювання. Через це обидві законодавчі норми містять не однакове тлумачення складу правопорушення та відповідно встановлюють різні підходи до визначення відповідальності. Так, при визначенні неправомірних угод між суб'єктами господарювання за ст. 30 ГК України, законодавці наголошують на тому, що встановлені ціни (тарифи), знижки, надбавки (доплати), націнки мають бути монопольними, а розподіл ринку повинен мати за мету його монополізацію (тобто має бути доведеним умисел в діях). Закон натомість цього не вимагає, а визначає як склад правопорушення саму дію щодо встановлення цін чи інших умов придбання або реалізації товарів, а також розподілу ринків чи джерел постачання за територіальним принципом, асортиментом товарів, обсягом їх реалізації чи придбання, за колом продавців, покупців або споживачів чи за іншими ознаками. Таким чином, незрозумілим вбачається, яку норму необхідно застосовувати контролюючим органам при визначенні порушення чинного законодавства. А тому це питання потребує доопрацювання та вирішення, зважаючи на той факт, що неправомірні угоди між суб'єктами господарювання за своїм визначенням є складовою антиконкурентних узгоджених дій, визначених у ст. 6 Закону. Доцільним є внесення змін до ст. 30 ГК України та до ст. 6 Закону з метою усунення існуючих колізій, а саме: абзац 2 ч. 2 ст. 6 Закону викласти у наступній редакції: «1) встановлення монопольних цін (тарифів), знижок, надбавок (доплат), націнок чи інших умов придбання або реалізації

товарів, які призвели чи можуть призвести до недопущення, усунення чи обмеження конкуренції у разі, якщо аналіз ситуації на ринку товару спростовує наявність об'єктивних причин для вчинення таких дій (бездіяльності)»; абзац 3 ч. 2 ст. 6 Закону викласти у наступній редакції: «3) розподілу ринків чи джерел постачання за територіальним принципом, асортиментом товарів, обсягом їх реалізації чи придбання, за колом продавців, покупців або споживачів чи за іншими ознаками - з метою їх монополізації»; ст. 30 ГК України викласти у редакції ст. 5 та 6 Закону з урахуванням запропонованих вище змін.

Варто також звернутись до відповідальності, встановленої чинним законодавством за порушення вказаних вище норм ГК України та Закону. Так, у ст. 50 Закону встановлена відповідальність за порушення законодавства про захист економічної конкуренції, а саме за антиконкурентні узгоджені дії, а в абз. 2 ч. 2 ст. 52 Закону визначена санкція за вказане порушення у вигляді накладення штрафу на суб'єкта господарювання. Крім того, ст. 166-2 Кодексу адміністративного правопорушення (далі - КУпАП) встановлено відповідальність за неправомірні угоди між суб'єктами господарювання у вигляді штрафу на керівників (розпорядників кредитів) підприємств (об'єднань, господарських товариств тощо) [3].

В рамках здійснення реформи антимонопольного законодавства 27.04.2021 р. у Верховній Раді України зареєстровано законопроект № 5432 «Про внесення змін до Кодексу України про адміністративні правопорушення щодо відповідальності за порушення законодавства про захист економічної конкуренції». Вказаним законопроектом пропонується виключення з КУпАП, зокрема, 166-2 «Неправомірні угоди між підприємцями» [4], зважаючи на те, що об'єктивна сторона адміністративного правопорушення, вчиненого посадовою особою не існує окремо від об'єктивної сторони відповідного правопорушення,

передбаченого законодавством про захист економічної конкуренції, вчиненого юридичною особою, то застосування у такому випадку адміністративної відповідальності, передбаченої, зокрема, ст. 166-2 КУпАП, до посадових осіб є «неможливим». Проте варто частково не погодитись із розробниками законопроекту. Так, дійсно правильно вказано розробниками проекту закону, що об'єктивна сторона адміністративного правопорушення, вчиненого посадовою особою, не існує окремо від об'єктивної сторони відповідного правопорушення, передбаченого законодавством про захист економічної конкуренції, вчиненого юридичною особою. Проте варто зазначити, що саме посадова особа (керівник) суб'єкта господарювання, вчиняє дії, які в деяких випадках призводять до порушення суб'єктом господарювання встановлених чинним законодавством правових норм. Таким чином, варто залишити відповідальність не тільки для суб'єкта господарювання, а й для посадової особи (керівника) суб'єкта господарювання. При цьому при визначенні відповідальності варто визначати, чи була посадова особа (керівник) суб'єкта господарювання наділена відповідними повноваженнями діяти на свій розсуд від імені суб'єкта господарювання та чи були обмеження в повноваженнях посадової особи (керівника) суб'єкта господарювання, а також чи мали місце факти перевищення посадовою особою (керівником) суб'єкта господарювання своїх повноважень. Тому варто внести зміни до визначення відповідальності для посадової особи, а саме, до ст. 166-2 КУпАП, шляхом приведення у відповідність визначення правопорушення, що міститься в цій статті, до положень ст. 6 Закону і ст. 30 ГК України з урахуванням запропонованих вище змін до них, а саме: притягнення до відповідальності за укладення виключно неправомірних угод між суб'єктами господарювання замінити на притягнення до відповідальності за вчинення антиконкурентних узгоджених дій. Також варто змінити саме визначення суб'єкта правопорушення у ст. 166-2 КУпАП з «керівників (розпорядників кредитів) підприємств

(об'єднань, господарських товариств тощо)» на «посадових осіб (керівників) суб'єктів господарювання», що буде відповідати положенням Закону і ст. 30 ГК України. Враховуючи викладене, пропонується залишити в силі ст. 166-2 КУпАП, не виключати її (як це пропонується розробниками проекту закону № 5432 від 27.04. 2021 р.) та викласти у наступній редакції:

«Стаття 166-2. Антиконтурентні узгоджені дії, вчинені посадовими особами (керівниками) суб'єктів господарювання

Вчинення посадовою особою (керівником) суб'єкта господарювання дій, визначених ст. 6 ЗУ «Про захист економічної конкуренції», за умови наявності у посадової особи (керівника) суб'єкта господарювання відповідних повноважень та /або за умови перевищення посадовою особою (керівником) своїх повноважень -

тягне за собою накладення штрафу на посадову особу (керівника) суб'єкта господарювання у розмірі до п'ятнадцяти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян».

Література

1. Про захист економічної конкуренції: Закон України від 11.01.2001 р. № 2210-III. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2210-14#Text> 2. Господарський кодекс України від 16.01.2003 р. № 436-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/436-15#Text> 3. Кодекс України про адміністративні правопорушення від 07.12.1984 р. № 8073-X. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/80731-10#top> 4. Проект Закону про внесення змін до Кодексу України про адміністративні правопорушення щодо відповідальності за порушення законодавства про захист економічної конкуренції від 27.04.2021 № 5432. URL: <https://itd.rada.gov.ua/billInfo/Bills/Card/26406>